

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
катедра країнознавства та туризму, катедра історії світового українства
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Центр канадських студій імені Рамона Гнатишина
Канадський Інститут Українських Студій
Центр українсько-канадських студій ім. Петра і Дорис Кулів
Підляський науковий інститут
Міжнародна асоціація українців
Чеська асоціація українців
Центральний державний архів громадських об'єднань та україніки
Інститут досліджень діаспори

Міжнародна науково-практична конференція
**ЗАКОРДОННЕ УКРАЇНСТВО:
ВІД ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРІЇ
ДО ПРОГНОЗУ РОЗВИТКУ**

26 квітня 2024 року

УДК 94(477-87=161.2)(06)

3-19

Закордонне українство: від дослідження історії до прогнозу розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 26 квітня 2024 р.) – К.:ТОВ «Геопринт»,2024. – 354 с.

*Рекомендовано до друку Вченою радою географічного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
протокол № 12 від 24 квітня 2024 р.*

ISBN 978-617-674-065-0

Збірка матеріалів міжнародної науково-практичної конференції містить його програму та результати студіювань науковців, педагогів, аспірантів і студентів різних регіональних центрів, а також практиків. У публікаціях висвітлюються та аналізуються питання студіювання зарубіжного українства, наукового доробку вітчизняних та зарубіжних діаспорознавців, науки, освіти та просвіти в українському зарубіжжі, мистецтва зарубіжного українства, діаспорознавства в закладах вищої освіти України та зарубіжжя, форм організації зарубіжного українства, культурної та мовної інтеграції українців в країнах оселення, українського зарубіжжя на автохтонних землях, взаємин Української держави та закордонного українства, іноземного досвіду підтримки своїх зарубіжних краян, еміграції українців до Європи після лютого 2022 року

© Винниченко І., упорядкування, 2024

ОГЛАВ

Програма конференції 13

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

Студіювання зарубіжного українства: початки, реалії, перспективи

Журжа І. ІНФОРМАЦІЙНІ ВЕБРЕСУРСИ ЦЕНТРАЛЬНОГО ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ ТА УКРАЇНІКИ ЯК СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ СТУДІЮВАННЯ ІСТОРІЇ ЗАРУБІЖНОГО УКРАЇНСТВА.....	18
Винниченко І., Архипова Л., Тищук І. ЕМІГРАЦІЯ З УКРАЇНИ ВІД 1946 РОКУ ДО ПОЧАТКУ 1990-Х: ПРИЧИНИ, ГЕОГРАФІЯ, ОБСЯГИ.....	21
Куліш Н. РОДИНА СТЕЧИШИН В КОНТЕКСТІ ТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ В КАНАДІ.....	23
Чернега Т. ДО ПИТАННЯ ПЕРІОДИЗАЦІЇ ІСТОРІЇ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ В КАЗАХСТАНІ.....	27
Гілевич І. БЕРЕСТЕЙЩИНА У НАРОДОЗНАВЧИХ СТУДІЯХ УКРАЇНСЬКИХ ВЧЕНИХ ЛЬВОВА (20–30-ті роки ХХ ст.).....	30
Винниченко І. ІНСТИТУТ ДОСЛІДЖЕНЬ ДІАСПОРИ: ТРИ ДЕСЯТИЛІТТЯ ДІЯЛЬНОСТІ.....	33
Карабардін А. ПАРИЗЬКИЙ ТИЖНЕВИК «ТРИЗУБ»: ВІТЧИЗНЯНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМІГРАЦІЙНОГО ВИДАННЯ.....	37
Дрогобицька О. ПОБУТ ГАЛИЦЬКИХ СЕЛЯН У МЕМУАРНІЙ СПАДЩИНІ ДІАСПОРИ (НА ПРИКЛАДІ СПОГАДІВ М. ЧЕМНОГО «ПОТОПТАНІ МРІЇ»).....	39
Зінченко В., Кирчата Д. УКРАЇНЦІ В ЧЕХІЇ: РЕАЛЬНИЙ ДОСВІД ТА ПРАКТИКА.....	42
Матвійчук Л., Винниченко І., Ткачук А. ПРИМУСОВЕ ПЕРЕСЕЛЕННЯ ЛЮДНОСТІ У ФОРМУВАННІ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ (НА ПРИКЛАДІ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ).....	45

Мовчан О. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ОСВІТИ ЗАКОРДОННОГО УКРАЇНСТВА У ХХ СТОЛІТТІ....	125
Кулешір М. ВЕРСАТИЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЖОНА ПАНЧУКА.....	127
Сидоренко А. ДРУГИЙ ЗИМОВИЙ ПОХІД У ПУБЛІКАЦІЯХ УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ЕМІГРАЦІЇ МІЖВОЄННОГО ПЕРІОДУ ХХ СТОЛІТТЯ.....	130

**Мистецтво зарубіжного українства:
витоки, становлення, постаті, тенденції**

Просалова В. НА ЕМІГРАНТСЬКИХ ПЕРЕХРЕСТЯХ: З ІСТОРІЇ ПИСЬМЕННИЦЬКИХ ПСЕВДОНІМІВ.....	133
Тимків Б. САКРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО В ДІЯЛЬНОСТІ ХУДОЖНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ.....	136
Парацій В. «ВІДКРИТТЯ» МИСТЦЯ ПЕТРА КРАВЧЕНКА В МУЗЕЙНІЙ ЕКСПОЗИЦІЇ.....	139
Бородіца С. АВТОБІОГРАФІЧНИЙ ДИСКУРС РОМАНІСТИКИ ТОДОСЯ ОСЬМАЧКИ: ЖИТТЯ ЯК СЕБЕВИБОРЮВАННЯ.....	143
Молчко У. НАРИС «НЕСТОР НИЖАНКІВСЬКИЙ. У ПЯТНАДЦЯТИ РОКОВИНИ СМЕРТИ» РОМАНА КЛИМКЕВИЧА: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ.....	146
Смирнов І., Любіцева О., Гринюк Д. «ЛЕМКІВСЬКА ВАТРА» ЯК ФОРМА КУЛЬТУРНО-ТУРИСТИЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАРУБІЖНОГО УКРАЇНСТВА.....	148
Палійчук І. РЕЦЕПЦІЯ МІНІМАЛІЗМУ В ПРАЦІ «EUROPEAN MINIMALISM: A STUDY OF SIX EUROPEAN COMPOSERS WHO HAVE INCORPORATED MINIMALIST PRACTICE» АНДРІЯ ЛЕГКОГО.....	152
Юров О. ПІСНЯ ЗАКОРДОННИХ УКРАЇНЦІВ: ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ І РОЗВИТОК.....	155
Тичініна А. СВІТ ПРИРОДИ ЯК АНТРОПОЛОГІЧНЕ ДЗЕРКАЛО: ПОЕЗІЯ МАРІЇ РЕВАКОВИЧ..	158

Рис. 3. Кость Оверченко. Єлгава (Латвія), 2 лютого 2007 року

1. «Рок–проект Київ-Рига»: музика і дипломатія лунають в унісон // «Радіо Свобода». – 2007, 11 грудня. URL: www.radiosvoboda.org/a/973992.html
2. Коханець Л. Український рок на берегах Даугави // Голос України. – 2008, 3 червня. URL: www.golos.com.ua/article/188667
3. «Пісня закордонних українців – Україні». URL: <https://youtu.be/3sl3k8UdkN4>

Тичініна Альона

СВІТ ПРИРОДИ ЯК АНТРОПОЛОГІЧНЕ ДЗЕРКАЛО: ПОЕЗІЯ МАРІЇ РЕВАКОВИЧ

Митці-діаспоряни особливим чином відтворюють комунікативний зв'язок із природою, що нерідко постає тропологічною призмою відповідних екзистенційних станів – ностальгії, туги, страху, кризи / пошуку ідентичності. Творчість літераторів Нью-Йоркської групи, фундаторами якої постали Богдан Бойчук і Юрій Тарнавський, презентує знаковий сегмент української літератури в діаспорі. Марія Ревакович (1960 р.н) – україно-польсько-американська авторка, перекладачка та літературознавиця, останньою доєдналася до угруповання, однак активізувала його діяльність, чимало зробивши для презентації, перевідкриття й популяризації творчості «нью-йоркцівців». Саме вона сприяла виданню антологій «Поети “Нью-Йоркської групи”» (Харків, 2003) та «Півстоліття напівтиші. Антологія поезії Нью-Йоркської групи» (Київ, 2005). Окрім того, Марія Ревакович є професоркою славістичних студій, викладачкою української літератури у ряді американських ЗВО, дослідницею історії та поезики Нью-Йоркської групи.

Збірка М. Ревакович «Зелений дах» (1999) репрезентує поетичний фікційний світ, у якому синтезовано образи природи та людини у дихотомічному зв'язку. Показово, що саме натуралістичний компонент поданий авторкою як першорядне тло, натомість антропологічні мотиви окреслюються у специфічній дзеркальній площині. Сконструйований авторкою світ природи має своє світло, забарвлення (зелений колір зустрічається у збірці більше 20 разів), тіло, звучання, ритміку, музику: «Моя музика – з-під пташиного крила, / прозора, мов земля влітку, / легка, як очі зеленого солов'я, / що співає перами а не звуками» [1].

М. Ревакович актуалізує природній універсум, що репрезентує архетипи усіх чотирьох стихій – землі, повітря, води, вогню. Зміна пір року описані нею як поступова зміна періодів життя, де весна, літо – життя, зима – смерть, осінь – хвороба, сум, що передують смерті. Так, у вірші «Біла красуня» через промовистий метонімічний ряд потонулої мухи інтерпретується тема смерті: «горнятко наповнене смертю / подумала я / витягаючи з окропу муху / біла красуня — всеприсутня / а скільки людей відсуває її / у найглибший куток своїх думок / мріємо про вічність / проте навіть боги старіються / і вмирають» [1]. Авторка акцентує на неминучість смерті у природі, так і у житті кожної людини.

У збірці «Зелений дах» М. Ревакович активно апелює образами тварин (білка) та птахів (зеленого солов'я, дрімлюг, сойок, шпаків), але найбільше – рослин (трави) і дерев (дуб, береза). Прикметно, що фіксуючи генетичний зв'язок із українською класикою, у вірші «До старого дуба» Ревакович використовує паратекст-епіграф із вірша Тараса Шевченка «Бували війни й військові свари» і, підхоплюючи ідею класика, акцентує на продовженні життя після смерті через нащадків, оскільки «на місці старого дерева виросте молодий ліс»: «Поваленому дереву смерть не загляне у вічі. / Хоч і стовбур зогніє, і листя зів'яне, / та глибоко в чорноземі живе коріння — / і в голубім часі завесніє зеленим волоссям» [1].

Проте, людину та людське у поезії Ревакович подано деперсоналізовано, а природа, навпаки, персоніфікована в текстах (приміром, дерево має серце) і навіть здатна на конкретні дії, зокрема й тортури і вбивство, як-от осінь – пора, коли жовкне та опадає листя, виступає катом для ліричного героя вірша «Прометей на зеленій стіні»: «...сьогодні прийшов до мене вересень / й акапунктурою неба проколов мені скроні / й стало так, що з очей потекла зелень». Прикметно, що навіть кров деантропологізується, вона у збірці зображається зеленим кольором. «Так хотіла б заснути, коли зелень — ще зелена, / коли крик сонця, зашитий у листках, / кожного ранку протирає очі співунам, / а я — Прометей на зеленій стіні» [1].

Спостерігаємо також у збірці М. Ревакович зміщення антропологічної межі «тіло людини» / «тіло рослини». Наприклад, у поезії «Вірш особистий»: «Входиш в березу й сняться тобі / чорно-білі сни, стукаєш у листок, / двері тихо відкриваються навстіж / й ввічі ллється зелена повінь. / Входиш у стебла трав і чуєш / гомін предків, входиш у тільця роси / й Божі сльози вмивають твої стопи, / входиш знов у себе й ти — вже світ» [1].

Доволі часто у збірці «Зелений дах» оприянюються оніричні мотиви. У сні перебуває як людина, так і природа, зокрема дерева. Лірично описується сам процес спання дерев як паралелізм до людських станів: «закутані у ніч / дерева теж снять / їхні сни — розкриваються / в шелестінні раннього листя / торкаю шорстку шкіру стовбура / з-під моїх пальців / вислизають зелені примари — / мовчазні свідки / мого спокійного божевілля» [1].

Окрім того, до книги входить 30 віршів із циклу «Медитації», що, за приміткою авторки інспіровані “Мовчазною музикою” Бгагвана Шрі Раджніша, відомого як філософ Ошо. У них природа постає «джерелом спізнання» себе, свого тіла, яке постає лише «дверима» до душі людини. У вірші «Слухай і почувеш» природа постає комунікативним ключем для ословлення почуттів ліричного героя: «Про мою любов до тебе / говорить кожний листок / кожна стеблина / кожний камінь» [1].

Антропологія людини і світу природи особливим чином змикається у вірші «Сізіфові мрії», у якому реалізується метафора, закодована у поетиці назви «Зелений дах». Йдеться про марність і мінливість ілюзій про вічне життя й молодість, неминучу старість, а відтак смерть. При цьому М. Ревакович послуговується конфокальним образом-екзистенціалом емігрантської поезії – металогією дому: «Дні минають послідовно / непомітно / тільки зморшки кругом очей / не забувають помножуватися / і все ж .../ спокусливо будувати дім / навіть якщо стіни його / з раннього осіннього листя / а дах — вже давно / не зелений» [1]. Рецептивний акцент робиться на важливості життя не як існування в очікуванні смерті, а навпаки – оптимістичного буття, наповненого активними діями. Герменевтика задуму цього поетичного тексту, ймовірно, пролонгується в онтологічне річище.

Отже, у збірці М. Ревакович «Зелений дах» світ природи постає антропологічним дзеркалом, у якому допомогою людина не лише спроможна побачити себе справжню, але й віднайти власну ідентичність – національну, ментальну, світоглядну, гендерну.

1. Бабовал Р. Віртуальна антологія поезії Нью-Йоркської групи: Марія Ревакович. URL: https://web.archive.org/web/20080830075915/http://users.belgacom.net/babowal/rewa_04.htm
2. Ревакович М. Кризь іншу призму: про феномен і поезію Нью-Йоркської групи. Півстоліття напівтиші: антологія поезії Нью-Йоркської групи. Київ, 2005. 36 с.

Наукова література

Закордонне українство: від дослідження історії до прогнозу розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 26 квітня 2024 р.) – К.:ТОВ «Геопринт»,2024. – 354 с.

Упорядник І.Винниченко

За зміст, орфографію та стилістику тексту, а також за порушення авторських прав відповідальними є автори публікацій

Збірка матеріалів міжнародної науково-практичної конференції містить його програму та результати студіювань науковців, педагогів, аспірантів і студентів різних регіональних центрів, а також практиків. У публікаціях висвітлюються та аналізуються питання студіювання зарубіжного українства, наукового доробку вітчизняних та зарубіжних діаспорознавців, науки, освіти та просвіти в українському зарубіжжі, мистецтва зарубіжного українства, діаспорознавства в закладах вищої освіти України та зарубіжжя, форм організації зарубіжного українства, культурної та мовної інтеграції українців в країнах оселення, українського зарубіжжя на автохтонних землях, взаємин Української держави та закордонного українства, іноземного досвіду підтримки своїх зарубіжних краян, еміграції українців до Європи після лютого 2022 року

Формат 60x84/16
Друк цифровий. Папір офсетний

ТОВ "Геопринт"
Україна, 03150 м. Київ, вул. Велика Васильківська, 69
e-mail zakaz@geoprint.com.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 7203 від 02.12.2020 р.